

УДК 336

Дячек С.М., к.е.н., доц., доцент кафедри фінансів та цифрової економіки
Вітюк О.Ю., студент II курсу групи ФБСМ-9, ФБСО
Державний університет «Житомирська політехніка»

СУЧАСНИЙ СТАН НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ПИТАНЬ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Ризики є невід'ємною складовою банківської діяльності, а дослідження в цій галузі активно розвиваються в Україні. Українські науковці публікують дослідження в галузі банківських ризиків у спеціалізованих економічних журналах, зокрема в таких виданнях як «Банківська справа», «Фінанси України», «Економіка України» тощо. Дослідницькі проекти часто фінансуються національними інституціями та науковими фондами. НБУ активно публікує аналітичні звіти щодо фінансової стабільності, що включають оцінку банківських ризиків. Крім того, проводяться дослідження в рамках міжнародної співпраці з МВФ, Світовим банком та іншими фінансовими організаціями.

Серед науковців та практиків спостерігається значний інтерес до питань управління ризиками в банківському секторі в умовах фінансової нестабільності. Кількість захищених дисертацій за темою «Банківські ризики» протягом 2015-2023 років наведена на рис. 1 (рис. 1).

Рис. 1. Кількість захищених дисертацій за темою «банківські ризики»*

*Побудовано автором на основі [1]

Основними тенденціями та напрямками досліджень є: аналіз впливу фінансової нестабільності на різні аспекти банківської діяльності, включаючи кредитування, управління активами і пасивами та ліквідністю, розробка нових методів аналізу ризиків, що враховують специфіку банківського сектору та особливості фінансової нестабільності, розробка стратегій управління ризиками в банківському секторі, зокрема шляхом використання інноваційних фінансових продуктів і технологій, аналіз досвіду провідних банків та фінансових установ в управлінні ризиками в умовах невизначеності для виявлення кращих практик, вивчення ролі регулювання та нагляду в управлінні ризиками в банківському секторі та пошук оптимального балансу між регуляторними вимогами та бізнес-потребами банків [2].

Основні напрями досліджень банківських ризиків в Україні за видами ризиків: Кредитний ризик: дослідження акцентують увагу на методах оцінки кредитоспроможності позичальників, прогнозуванні ймовірності дефолтів, а також управлінні заборгованістю. У зв'язку з економічною нестабільністю, питання кредитного ризику є критично важливим для українських банків. Ризик ліквідності: особливо після банківської кризи 2014-2015 років, тема управління ліквідністю привернула велику увагу. Дослідники вивчають способи підвищення стійкості банківських установ до кризових явищ на ринку. Валютний ризик та ризик процентної ставки: з огляду на значну доларизацію української економіки та постійні коливання валютного курсу, валютний ризик є однією з ключових загроз для банків. Наукові дослідження зосереджені на моделюванні та прогнозуванні цих ризиків для оптимізації управлінських рішень. Операційний ризик: актуальність цього напрямку підвищується через розвиток технологій, де ключовими є питання кібербезпеки та ризиків, пов'язаних з людськими факторами та інформаційними системами. Системні ризики: вивчення впливу глобальних економічних факторів, фінансової політики держави та взаємодії між банківськими установами [1].

Рис. 1 показує чітку позитивну тенденцію у кількості захищених дисертацій. За 2015-2023 роки кількість дисертацій зросла з 5 до 30, що вказує на збільшення наукового інтересу до проблематики банківських ризиків. Пік досліджень припадає на 2020-2023 рр., що може свідчити про зростаючу важливість теми банківських ризиків у контексті змінюваного економічного середовища, включаючи

Секція 4. Розвиток корпоративних фінансів в сучасних умовах господарювання

фінансову нестабільність, викликану пандемією COVID-19, яка створила нові виклики для банківської системи та вимагала глибшого аналізу ризиків, та повномасштабним вторгненням росії. Розширений аналіз дисертацій на тему банківського ризику відображено в табл. 1 (табл. 1).

Таблиця 1

Кількість дисертацій, методи дослідження, основні теми

Підтема	К-сть	Методи дослідження	Основні теми	Ключові результати	Рекомендації
Кредитний ризик	120	Регресійний аналіз, моделі логістичної регресії	Оцінка кредитоспроможності, моделі дефолту, системи кредитного рейтингу	Вплив макроекономічних факторів на кредитний ризик; значення якісного аналізу позичальників.	Розробка адаптивних кредитних рейтингів; вдосконалення моделей оцінки ризиків.
Ризик ліквідності	75	Кейс-стаді, моделювання, сценарний аналіз	Стратегії управління ліквідністю, вплив фінансових криз на ліквідність	Визначення критичних показників ліквідності; необхідність гнучких стратегій.	Запровадження систем моніторингу ліквідності; планування на випадок кризи.
Операційний ризик	45	SWOT-аналіз, анкетування, статистичний аналіз	Ризики шахрайства, технологічні ризики, помилки управлінського персоналу	Значний вплив технологічних змін на ризики; зростання внутрішніх шахрайств.	Впровадження систем безпеки; навчання персоналу щодо ризиків.
Процентна ставка	60	Економетричне моделювання, аналіз чутливості	Вплив змін процентних ставок на прибуток, моделі хеджування	Висока чутливість прибутковості банків до змін ставок; ризики для фінансового планування.	Розробка гнучких хеджінгових стратегій; моніторинг ринкових умов.
Системний ризик	30	Статистичний аналіз, теорія мереж, сценарне моделювання	Аналіз системних криз, вплив на фінансові системи	Визначення факторів, що викликають системні кризи; важливість регуляторних заходів.	Розробка комплексних стратегій управління системними ризиками; посилення міжнародної співпраці.
Ризик валютних коливань	25	VAR-моделі, історичний аналіз, регресійний аналіз	Оцінка валютних ризиків, вплив коливань на результати банків	Високий ризик для міжнародних операцій; значення хеджування для мінімізації втрат.	Запровадження валютних хеджінгових інструментів; моніторинг валютних ринків.

*Побудовано автором на основі [1]

Отже, активність досліджень у сфері управління банківськими ризиками за останнє п'ятиріччя суттєво зросла, а останні події в Україні підтверджують їх важливість. Дослідження та публікації показують, що у сучасних, складних умовах розвитку банківської системи України стратегії управління ризиками в банківському секторі повинні постійно розвиватися, надзвичайно важливого значення набуває розробка та реалізація банками ефективної системи управління ризиками, використання нових технологій, оскільки без цього неможливим є забезпечення стійкості та життєздатності фінансових установ в умовах невизначеності та змін.

Список використаних джерел

- База даних ProQuest: [Електронний ресурс] URL: <https://www.proquest.com/>
- Мирошнік Д., Богуславська С. Аналіз ризиків та стратегій управління ними в банківській сфері в умовах фінансової нестабільності. Економіка та суспільство. 2024. № (61). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-42>